आर्थिक वर्ष २०७६/७७ को
नीति तथा कार्यक्रम

गैंडाकोट नगरपालिका
नगर कार्यपालिकाको कार्यालय
गैंडाकोट नवलपरासी

गैंडाकोट नगरपालिकाको आगामी आ.व. २०७६/०७७ को नीति तथा कार्यक्रम

....

सभाका सदस्यज्यूहरु,

जनतालाई अधिकार सम्पन्न बनाउने नेपालको संविधान, २०७२ तथा स्थानीय सरकारर सञ्चालन ऐन, २०७४ को कार्यान्वयनको लागि ऐतिहासिक निर्वाचनबाट जननिर्वाचित भई स्थानिय सरकार संचालनको महत्वपूर्ण अभिभारा ग्रहण गर्दै आज यस गैंडाकोट नगरको पाँचौ ऐतिहासिक एंव गरिमामय नगर सभामा आगामी आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम प्रस्तुत गर्न पाउँदा अत्यन्तै गौरवको अनुभुति भएको छ।

देशमा विभिन्न कालखण्डमा सम्पन्न ऐतिहासिक जन आन्दोलनहरुको उपलब्धि स्वरुप संविधान सभाबाट निर्मित नेपालको संविधान अनुसार जनताको आफ्नो घरदैलोको सरकार स्थापित गर्न स्थानीय तहको निर्वाचनमा अत्यन्तै उत्साह एंव उल्लासपूर्ण ढंगबाट सहभागी भई हामीलाई यस नगरको भविष्य कोर्ने गहन जिम्मेवारी प्रदान गर्नुहुने सम्पूर्ण नगरवासीहरुमा हार्दिक कृतज्ञता एंव धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

मुलुकमा जनतालाई अधिकार सम्पन्न बनाउने सिलसिलामा विभिन्न समयमा सम्पन्न ऐतिहासिक जनआन्दोलनहरुमा शाहादत प्राप्त गर्नुहुने सम्पूर्ण ज्ञात अज्ञात् महान शहिदहरु प्रति भावपूर्ण श्रदान्जली एंव सम्मान प्रकट गर्दछु।

गैंडाकोट नगरपालिका एवं नगरवासीहरुको हित र सम्वृद्धिका लागि योगदान पुर्‍याउनु हुने आम नागरिक, विभिन्न राजनीतिक दलहरु, संघसंस्थाहरु, बुद्धिजिवि, समाजसेवी, पत्रकार लगायत सम्पूर्ण महानुभावहरुमा हार्दिक सम्मान व्यक्त गर्दछु।

विकेन्द्रीकरण र स्थानीय स्व–शासनको विभिन्न अभ्यास र अनुभवहरुका आरोह अवरोहहरु पार गर्दै हामी पहिलो पटक अधिकार सम्पन्न र स्वायत्त जननिर्वाचित स्थानिय सरकारको विधिवत गठन पश्चात नागरिकको घरदैलोमा राज्यका तर्फबाट प्रवाह गरिने सेवा, सुविधाहरूको लागि हामी स्वयंले कार्य सम्पादन गर्ने महत्वपूर्ण अभिभाराका साथ उभिएका छौ। समग्र मुलुक संक्रमणकालको अवस्थाबाट गुज्रिरहेको क्षणमा स्थानिय सरकार सञ्चालनको नयाँ अभ्यासमा छौ। विगतको स्थानिय स्वायत्त शासन ऐन र सो सम्बन्धी कानुनहरुको सट्टामा स्थानिय सरकार, प्रदेश सरकार र संघीय सरकारले कार्य सम्पादन एंव प्रयोग गर्ने अधिकारहरुको स्पष्ट खाका सहितको कानुनहरु बन्दै गरेको अवस्थामा संविधानत स्थानिय सरकारलाई प्राप्त अधिकार र हाम्रो दायित्वका आधारमा नेपाल सरकारका तर्फबाट जारी विभिन्न आदेश र मार्गदर्शनहरुका आधारमा स्थानीय सरकारले तत्काल कार्य संचालन गर्नु परिरहेको छ। यस सिलसिलामा हामीलाई तत्काल आवश्यक पर्ने केही कानुनहरु जस्तै नगरपालिकाको अर्थिक ऐन, विनियोजन ऐन, कार्यसम्पादन नियमावली, कार्यविभाजन नियमावली र केही कार्यविधिहरु समेत निर्माण गर्दे संक्रमणकालिन व्यवस्था अनुसार नै अघि बढ्नुपर्ने बाध्यात्मक अवस्थामा छौं।

संघीयताको पूर्ण कार्यान्वयनको क्रममा आगामी दिनहरूमा बन्ने संघ, प्रदेश र स्थानीय सरकारका अधिकार, दायित्व एवम् जिम्मेवारी सम्वन्धी प्रष्ट व्यवस्थाहरु सहितका कानुनहरुबाट यी तीन तहका सरकारहरुको अन्तरसम्वन्ध, स्रोतसाधनको बाँडफाँड, राजश्वको परिचालन जस्ता विषयहरुमा पक्कै पनि स्पष्ट र व्यवस्थित हुँदै जानेछ। आज हामी नागरिकहरुको उर्लदो आवश्यकता र चाहाना र आफ्नो टोल आँगनमा विकासका गतिविधिहरु छिटो आइपुग्न सकुन भन्ने

इच्छालाई उचित तवरले सम्बोधन गर्नुपर्ने चुनौतिपूर्ण घडीमा उभिएका छौं । नेपाल सरकारबाट हामीलाई प्राप्त हुने सिमित वित्तिय अनुदान र शशर्त अनुदान तथा नगरको अत्यन्तै सानो र सीमित अवस्थामा रहेको आन्तरिक स्रोतको दायराभित्र रहेर समग्र नगरलाई समृद्धि उन्मुख र सुविधा सम्पन्न बनाउन द्रुततर ढंगबाट विकास निर्माणका गतिविधिलाई अगाडि बढाउनुपर्ने गहन जिम्मेवारीमा रहेका छौ ।

नगर आफू स्वयंले बढी भन्दा बढी विषय र क्षेत्रहरुबाट फराकिलो दायरामा आन्तरिक स्रोत परिचालन गर्दै आफ्नो समृद्धिका लागि प्रत्येक नगरबासीहरुले सक्षमताका आधारमा आफै योगदान गर्नुपर्ने अवस्था सिर्जना गर्नका लागि व्यापक छलफल, सहकार्य र साझेदारीका साथ आन्तरिक राजश्व, कर, दस्तुर र सेवा शुल्कका दर र दायरालाई क्रमशः फराकिलो गर्नुपर्ने निकै चुनौतिपूर्ण जिम्मेवारीमा समेत रहेका छौ ।

हाम्रो ५ वर्षे कार्यकालको तेश्रो वर्षमा प्रवेश गरेका हामी अझै सुरुका केही समय त करिव करिव नगर र वडा कार्यालयहरुको भौतिक पूर्वाधारको समुचित व्यवस्थापन, सेवा प्रवाहका संयन्त्र र पद्धतिहरुको विकास, नगरको दीर्घकालिन सोच (Vision, Mission, Goal र Objective) तय गरी नगरको आवधिक योजना, विभिन्न क्षेत्रगत गुरुयोजना तथा योजनाहरु, विभिन्न कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरु र मापदण्डहरुको निर्माण गरी नगरको दिगो विकास व्यवस्थापनका आधार स्तम्भहरु तयार गर्ने दिशामा नै तल्लिन हुनुपर्ने अवस्थाको अनुभूति भइरहेको छ । साथै **वालमैत्री, महिलामैत्री, जेष्ठ नागरिकमैत्री, अपाङ्गमैत्री र प्रबिधिमैत्री एवं सहकारीमैत्री नगरपालिका** निर्माण गर्ने दिशामा हामीहरु गइरहेका छौं ।

स्थानीय सरकार सञ्चालनको अभ्यास सँगै नेपाल सरकारका विभिन्न विषयगत मन्त्रालयका मातहात रहेर सेवा प्रवाह गरिरहेका विभिन्न निकाय र जनशक्ति हाम्रो जिम्मेवारी एंव दायित्वमा हस्तान्तरण भएर आईरहेका छन् । यस्ता सेवा र कार्यहरुको प्रवाह तथा व्यवस्थापनका लागि अर्थ मन्त्रालयबाट अनुदानको सीमा सहित बजेट तर्जुमा, कार्यान्वयन, आर्थिक व्यवस्थापन तथा सम्पत्ति हस्तान्तरण सम्बन्धी निर्देशिका समेत प्राप्त भई सकेको छ । यस परिस्थितिमा हामीले स्वास्थ्य सेवा, कृषि तथा पशु सेवा, आधारभुत तथा माध्यमिक शिक्षाका लागि विद्यालयहरुको व्यवस्थापन जस्ता विभिन्न विषयगत सेवाको व्यवस्थापन गर्न नगरमा विषयगत संरचनाहरु, शाखा, उपशाखा र इकाईहरुको प्रभावकारी, सेवाग्राहीमैत्री एंव मितव्ययी व्यवस्थापन गर्दै आम नागरिकमा सुशासन तथा तत्काल राहतको अनुभुति दिलाउन लागि पर्नुपर्ने अवस्था छ । यी संरचनाहरुको हस्तान्तरणको मुख्य उद्देश्य दीगो विकास लक्ष्य (SDG) लाई स्थानीय स्तरमा पुऱ्याउन र अभ्यास गर्नका लागि उत्प्रेरणा मिलोस् भन्ने अभिप्राय छ ।

एकसाथ धेरै कार्यहरुको जिम्मेवारी बहन, श्रोत साधनको सीमितता, सेवा प्रवाहका लागि भौतिक पूर्वाधार र जनशक्तिहरुको न्यूनता र बढ्दो जनअपेक्षाका वीच सामान्जस्यता स्थापित गरी कार्य गर्नका लागि हामी सबै जनप्रतिनिधिहरु र सेवा प्रवाहमा खटिइरहनु भएका कर्मचारी साथीहरू वीच एउटा असल र मेलमिलाप युक्त नमूना परिवारको भूमिका निर्वाह गर्दै कार्यहरुको समूचित बाँडफाँड र व्यवस्थापन गरी नगरको समृद्धि र सेवा प्रवाहमा अहोरात्र खटिनुपर्ने दायित्व सिर्जना भएको छ । यसका साथै कालिगण्डकी नदिको सन्दर्भमा हाल चार्चमा आएको **कालीगण्डकी डाइभर्सन योजना**ले यस क्षेत्रको समृद्धि र विकासमा निकै नै नकारात्मक प्रभाव एवं मरुभुमिकरण गर्ने सम्भावना भएको हुनाले यसको सशक्त प्रतिरोध गर्नु पर्ने देखिएको छ ।

आगामि आर्थिक वर्षको बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा संविधानले व्यवस्था गरे मुताविक समाजवाद तर्फ उन्मुख गैंडाकोट निर्माण अभियानलाई सार्थकता दिने आधारमा रही यो नीति तथा

कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ । प्रस्तुत बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा गर्दा मूलतः निम्न दस्तावेज तथा मार्ग दर्शनलाई आधारको रुपमा लिइएको छ ।

१. नेपालको संविधान २०७२

२. स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४

३. नेपाल सरकारको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को बजेट बक्तव्य

४. गण्डकी प्रदेश सरकारको आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को बजेट बक्तव्य

५. राष्ट्रिय प्राकृतिक श्रोत तथा वित्त आयोग

६. अन्तर सरकारी बित्त व्यवस्थापन ऐन २०७४

७. नेपाल सरकार र प्रदेश सरकार बाट प्राप्त वित्तीय समानीकरण र सशर्त अनुदानको बजेट

८. दिगो विकास लक्ष्यहरु

९. राष्ट्रिय योजना आयोगका विभिन्न योजनाहरु

१०. नमुना नवलपुर जिल्ला विकास योजना, परिकल्पना दस्तावेज २०७५

सीमा र व्यवस्थाहरु,

१. नगरस्तरीय राजश्व परामर्श समिति बाट प्राप्त मार्गदर्शन तथा गरिएका निर्णयहरु

२. नगरपालिकाको श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति, बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति

३. वर्तमान संस्थागत क्षमता

गत बर्षको नीति तथा कार्यक्रममा समावेस गरिएका कति कार्यक्रम पुरा गर्न सकियो कति बाँकि छन् त्यसलाई समिक्षा गर्दै बाँकी रहेका कार्यक्रमहरुलाई आवश्यक पहल गरि क्रमशः अगाडी वढाईने छ । गत वर्ष हामीले बनाएको बजेट दिगो विकास लक्ष्यसँग सम्बन्धित कतिपय लक्ष्यहरुको विनियोजन (लैंगिक समानता, मर्यादित काम र आर्थिक विकास र पूर्वाधार) नेपाल सरकार राष्ट्रिय योजना आयोगको बजेट विनियोजन कोडसँग मेल खाएको अवस्था देखिएको छ ।

बजेट तथा कार्यक्रम तयारीको क्रममा केन्द्र र प्रदेश बाट प्राप्त बजेट सीमा र नगरपालिकाको श्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिबाट तय गरिएको सीमा भित्र रही वडा समितिहरु मार्फत वडा स्तरमा संचालन हुने आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास लगाएत कार्यक्रम तथा योजनाहरुको छलफल र प्राथमिकिकरण गरी नगरपालिकामा प्राप्त गरिने छ । त्यसपछि आर्थिक, सामाजिक, पूर्वाधार विकास, विपन्न वर्ग र प्रबर्धनात्मक क्षेत्र तर्फका कार्यक्रमहरुको समेत अध्ययन गरी वडा स्तरीय प्राथमिकतामा रहेका योजना तथा कार्यक्रमहरु र नेपाल सरकार तथा प्रदेश सरकारको लगानी र सहयोगमा संचालन गरिने ठूला पूर्वाधार विकासका कार्यक्रमहरु तथा सार्वजनिक निजी साझेदारी अवधारणामा निजी क्षेत्रको लगानीमा संचालन गर्न पहल गर्ने शहरी सुविधा विस्तारका पूर्वाधारहरु र अन्य विकास साझेदार तथा बाह्य लगानीकर्ताहरुको लगानीलाई प्रोत्साहित गरी निर्माण, सञ्चालन र व्यवस्थापन गरिने ठूला पूर्वाधर विकासका कार्यक्रमहरुको वर्गीकरण गरी प्राथमिकता निर्धारण गरिने छ । यी सबै गर्दा देशले नै अवलम्वन गरेको दीगो विकास लक्ष्य प्राप्ति गर्नका लागि समेत नीति, कार्यक्रम तथा बजेट सो प्रति निर्दिष्ट हुनेछन् । यस नगरपालिकाको समृद्धिकाका लागि निम्न कुरालाई प्रमुख आधारका रुपमा लिईने छः ।

- कालिगण्डकी करिडोर
- वि.पी. अन्तर्राष्ट्रिय खेल ग्राम

- नारायणी नदी किनारबाट पर्या पर्यटन मार्ग
- गरीबी मुक्त गैंडाकोट अभियान
- १ वडा १ विशिष्टिकरण उत्पादन/सेवा
- साहित्य, संस्कृति, कला र पर्यटनको विकास
- शैक्षिक हब (शिक्षाको केन्द्र)का रुपमा विकास
- सामाजिक संघ संस्था एवं सहकारीहरुको विकास
- Connecting गैंडाकोट अभियान आदि ।

यसरी सहभागितामूलक ढङ्गगबाट विभिन्न चरणहरु पार गर्दै तयार भएको नीति, कार्यक्रम तथा बजेटको स्वरुपलाई नगर कार्यपालिकाको बैठकमा छलफल गरी यस सम्मानित नगरसभा समक्ष स्वीकृतिका लागि प्रस्तुत गर्ने निर्णय भएको हो ।

आगामि आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को बजेट, कार्यक्रम सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्था

देशले विगत दुई दशकमा गरिवी निवारण र मानव विकासमा महत्वपूर्ण उपलब्धि हासिल गरेको सन्दर्भमा दीगो विकास लक्ष्यका परिसूचकहरुलाई स्थानीय तहको योजना निर्माणमा समावेश गर्दा अझ सहज हुने निश्चित छ । राष्ट्रिय योजना आयोग, नेपाल सरकारको आधारशिला प्रतिवेदनको आधारमा दीगो विकास लक्ष्यको मार्गमा हामी गईसकेका छौं । खासगरी स्थानीय तहमा दीगो विकास लक्ष्यलाई आत्मसात गरी जनताको जीवनमा सुधार ल्याउनका लागि लक्ष्य निर्धारण, कार्यान्वयन र अनुगमन गरी समृद्धि हासिल हुनेछ भन्ने नीतिबाट गैंडाकोट नगरपालिका निर्दिष्ट हुनेछ । नगरको विकासका लागि नेपाल सरकार, राष्ट्रिय योजना आयोगले दीगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका लागि व्यवस्था गरे अनुरुप यस नगरपालिकाबाट पनि बजेट विनियोजन गरिने छ । नगर विकासका नीतिगत व्यवस्थाहरु दीगो विकास लक्ष्य प्राप्तिका आयामहरु जनता, समृद्धी, शान्ति, प्राकृतिक सम्पदा र सहकार्य प्रति परिलक्षित हुनेछन् ।

आदरणीय सभासद मित्रहरु,

नगरपालिकावाट संचालन गरिने विकासका गतिविधीहरुलाई दिशा निर्देशन गर्न र समिति श्रोत साधनहरुले असिमित आवश्यक्तालाई संवोधन गरी वढी प्रतिफल दायक क्षेत्रमा लगानी गरी विकाशको अभियानलाई सार्थक वनाउन यसै वजेट मार्फत र आगामि वारे छलफल गरि नगर विकासको ५ वर्षे आवधिक योजना तर्जुमा गरी सोही वमोजिम कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ । अब म यसै वर्षको बजेट कार्यक्रम सम्बन्धी नीतिगत व्यवस्थाका बारेमा उल्लेख गर्न चाहान्छु ।

(क) पूर्वाधार तथा भौतिक विकास सम्वन्धी नीतिहरु

- नगर यातायात गुरु योजना वनाई प्राथमिकताका आधारमा नगरका गौरवका योजनाहरुको रुपमा बजेट विनियोजन गरी निर्माण, सुधार र व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- सडकहरुको दिगो व्यवस्थापनका लागि नगरमा विशेष मर्मत संभार कोषको स्थापना गरी कोष मार्फत उपभोक्ताहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा नियमित मर्मत संभारको नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- नगरभीत्रका कच्ची सडकलाई स्तरउन्नती गरी वाह्रै महिना सडक सञ्चालन सहज वनाईनेछ ।
- नगरभित्रका कालोपत्रे सडकहरुक मर्मत गरी खाल्डाखुल्डी मुक्त वनाईनेछ ।

- संघ र प्रदेशसँगको समन्वयमा सहकार्य र सह-लगानीमा दीर्घकालिन महत्वका पूर्वाधारको विकासमा विशेष जोड दिईनेछ।
- अत्याधुनिक वस पार्क तथा पार्किङ क्षेत्रको पहिचान जग्गा प्राप्ती र सम्भाव्यताको अध्ययन सहित कार्यान्वयन प्रकृया अघि वढाईनेछ।
- शहरि सौन्दर्यका लागि ***एकघर– एक विरुवा*** तथा **एक वडा एक हरियाली पार्क** कार्यक्रम संचालन गर्ने नीति लिईनेछ।
- नगरभित्रका सामुदायिक वनको वर्तमान अवस्था अध्ययन गरी सोको संरक्षण, विकास र उपयुक्त व्यवस्थापन का लागि कार्य प्रारम्भ गरिने छ।
- सडकका किनारमा वृक्षारोपण कार्यक्रम सम्वन्धमा अध्ययन सहित ***हरियाली नगर कार्यक्रम*** संचालन गरिनेछ।
- वढ्दो शहरीकरण र यातायतका साधनको चापलाई मध्यनजर गर्दै निश्चित मापदण्ड माथि निर्माण हुने घरहरुमा पार्किङ स्थल अण्डर ग्राउण्ड पार्कीङलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- नारायणी नदी किनारमा स्नान स्थल र शवदाह स्थलहरुलाई थप व्यवस्थित गर्दै लगिने छ र वरपिपल रोपण गरिने छ।
- गैंडाकोट चक्रपथ निर्माणको लागी विस्तृत सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदन (DPR) लगाएतका अन्य शान्दर्भीक कार्यहरु अगाडी वढाईनेछ।
- नगरभित्र रहेका चुन, कोईलाखानीहरु अध्ययन अन्वेषण र उत्खनन गरी संचालनमा ल्याउन नेपाल सरकार समक्ष पहल गरिनेछ।
- गैंडाकोट नगरलाई पर्यटक विश्राम स्थलका रुपमा विकास गर्नका लागी सम्भाव्यता अध्ययन सहित पर्यटन प्रवद्धन हुने खालका संरचना निर्माणमा जोड दिईनेछ। पैदल मार्ग, जलमार्ग, प्याराग्लाईडिङ्ग संचालनका लागि निजी क्षेत्रहरुलाई आह्यवान गरिने छ।
- नगरक्षेत्र भित्र सवै स्थानमा यसै आर्थिक वर्षमा विद्युत विस्तारको कार्यलाई पूर्णता दिईनेछ।
- विद्युतिय घरनक्सा पास प्रणाली (EBPS) लागू गरी नक्सापास प्रकृयालाई सरलीकृत गर्न उपयुक्त प्रयास गरिनेछ।
- ***उज्यालो सडक कार्यक्रम*** अन्तरगत नगरलाई सधै उज्यालो वनाउन सडकवत्तीका लागि सरोकारवाला निकायहरुको समन्वयमा कार्यक्रम अगाडी वढाईनेछ।
- नगरभित्रका सम्पूर्ण सरकारी, सार्वजनिक ऐलानी पर्ती जग्गाहरु पहिचान गरी रेखाकंन तथा लेखाकंन एवम् संरक्षण गर्ने तर्फ उपयुक्त कारवाही अगाडी वढाईनेछ।
- अधुरा तथा क्रमागत आयोजनाहरुलाई प्राथमिकता दिई सम्पन्न गर्दै लगिनेछ।
- पूर्वाधारको विकास गर्दा महिलामैत्री, वालमैत्री, अपांगमैत्री र वातावरणमैत्री हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने नीति लिईनेछ।
- पूर्वाधार तथा संरचनाहरुको गुणस्तर कायम गर्ने कार्यलाई प्रभावकारी वनाउन उपभोक्ता समिति र अनुगमन समितिलाई थप प्रभावकारी वनाईने छ।
- नगरको पहिचान दिने रोजगारी र स्वरोजगारीता सृजना गर्ने स्थानीय स्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गर्ने योजना कार्यक्रमलाई प्राथमिकता दिई गरिवी न्यूनीकरण एवं समावेशी विकासवाट सामाजिक विभेद कम गर्दै जाने नीति लिईनेछ।

- सडक बोर्ड नेपालसंगको सहकार्यमा आगामी वर्ष मुख्य सडकहरूलाई नियमित मर्मत सुधार तथा स्तरोन्नतीका कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरिनेछ।
- विकासको दृष्टीले पछाडी परेका वडाहरुमा सन्तुलित विकास गर्ने नीति अवलम्वन गरिनेछ।
- नगरमा टुक्रे योजनाका कारणले अपेक्षित उपलब्धी हासिल गर्न कठिनाई भै रहेको सन्दर्भमा एकिकृत ढंगवाट कार्यक्रम संचालन गर्ने पूर्वाधार विकास र आयमूलक कार्यक्रमहरुमा लगानी केन्द्रित गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- वजारमा खाद्यवस्तुको गुणस्तर कायम गर्न मूल्य सूची लगायतका सूचकहरुको नियमनका लागी स्थानीय प्रसाशन, उद्योग वाणिज्य संघ लगायत सरोकारवालाहरुको सहभागितामा नियमित वजार अनुगमन गरिनेछ।
- मुकुन्दसेन दरवार, कैलास सन्यास आश्रम, मौलाकाली मन्दिर, लक्ष्मी नृसिंह दिव्यधाम, सिताराम मन्दिर, हनुमान मन्दिर, त्रिपुरेश्वर मन्दिर, राधाकृष्ण मन्दिर, कालिका मन्दिर, हरिहर मन्दिर, बौद्ध गुम्वाहरु र कोटीहुम तथा धवाहताल लगाएतका नगरक्षेत्रमा रहेका ऐतीहासीक धार्मिक एवं पर्यटकीय क्षेत्रहरुको संरक्षण सम्वर्द्धन र प्रवर्द्धन गरिनेछ।
- नगरस्तरीय गौरवका आयोजना छनौट गरी प्राथमिकताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ।
- सबै सार्वजनिक भवनहरुलाई अपाङ्गतामैत्री हुने गरी सुधार गरिनेछ।
- तरुङ्गे खोलाको पानीवाट गैंडाकोट नगरभरी खानेपानी वितरणका लागि आवश्यक पहल गरिने छ।
- नगरप्रोफाईल तथा Address Mapping कार्यान्वयन गर्न आवश्यक पर्ने वजेट विनियोजन गरिने छ।
- कालिगण्डकी जलविद्युत उत्पादनलाई संघीय सरकार संग पहल गरिनेछ।
- नारायणी तटीय हर्दि देखी त्रिवेणी सम्मको बैकल्पिक राजमार्ग निर्माणका लागि संघमा पहल गरिने छ।
- भूमिगत सिंचाईलाई यस वर्ष पनि निरन्तरता दिईने छ।
- शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था र शौचालय नहुने घरधुरीको पहिचान गरी शौचालय प्रयोग र शुद्ध पानीको उपलब्धताको सुनिश्चित गरिनेछ। विशेषतः वडा नं. ३ र १८ लाई प्राथमिकता दिइनेछ।
- ठोस तथा तरल फोहर व्यवस्थापनका लागि छिमेकी नगरपालिकासंग समन्वय एवं सहकार्य गरी ल्याण्ड फिल्ड साईडको व्यवस्था गरि फोहोरलाई मोहोरमा परिणत गर्न व्यवस्थापन कार्य अगाडी सारिनेछ।
- **"मेरो फोहर मेरै व्यवस्थापन"** लाई अभियानका रुपमा सञ्चालन गरिनेछ।
- ठोस फोहर मैलामा 3R - Reduce (प्रयोगमा घटाउनु), Reuse (पुनः प्रयोग) र Recycling (प्रशोधन) गर्न प्रोत्साहित गरिनेछ।
- खानेपानी संस्थाहरुसँगको सहकार्य र समन्वयमा ढल तथा भल निकासका लागि आवश्यक कार्य सञ्चालन गरिनेछ।
- **एक सामुदायिक वन एक पोखरी** निर्माण गर्न खानेपानी उपभोक्ता समिति र सामुदायिक वनसँग साझेदारी गरिनेछ।
- सुकुम्वासी वस्तीहरुमा शुद्ध खानेपानीको उपलब्धताका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ।
- विजुली नपुगेका वस्तीहरुमा धान्न सकिने, भरपर्दो र आधुनिक उर्जा व्यवस्थाको सुनिश्चित गरिनेछ।
- भूकम्प प्रतिरोधात्मक पूर्वाधार निर्माणलाई अनिवार्य गरिनेछ।
- औद्योगिक विकासका लागि पूर्वाधारको पहुँच विस्तार गरिनेछ।

- दुग्ध उत्पादक सहकारीसँगको सहकार्यमा आधुनिक डेरी मार्फत दूध उत्पादन, प्रशोधन र वितरणको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- औद्योगिक फिडर जडानको लागि सहजिकरण गरिनेछ ।
- सांस्कृतिक संग्रहालयका लागि पूर्वाधार र योजना निर्माण गरिनेछ ।
- नगर पालिका क्षेत्र भित्र सुरक्षित र व्यवस्थित बसपार्कको व्यवस्था गरिनेछ र विसौनीको स्थानहरु तोकिनेछ ।
- निर्माण भएका नगर स्तरीय सडकहरुमा साइकल लेनको व्यवस्था गरिनेछ ।
    - राजमार्ग छेउमा राखिएका साइन बोर्ड हटाइने छ र असुरक्षित चोकहरुमा सडक ऐनाको व्यवस्था गरिनेछ ।
    - सडक र घरहरुलाई नम्बरको व्यवस्था गरिनेछ ।
    - नारायणी नदी, जयश्री खोला, बेल्डिहा खोला र झराही खोलामा कटान र बाढी नियन्त्रणका लागि काम गरिनेछ ।
    - वी.पी. अन्तराष्ट्रिय खेलग्राम निर्माणका लागि वडा नं. ६,७ र ९ मा नदि उकास जमिनमा प्रारम्भिक अध्ययनको आधारमा विस्तृत अध्ययन प्रतिवेदन (DPR) बनाई कार्यान्वयनलाई अगाडि बढाइनेछ ।
    - हरित क्षेत्र विकास एवं १० देखि १७ वडा क्षेत्रभित्र २ वटा वनवाटिका (Picnic Spot) को व्यवस्था ।
    - दैवि प्रकोपको समयमा सुरक्षित रहनका लागि हरेक टोलमा सुरक्षित स्थानहरु तोकिनेछ ।
    - हरित क्षेत्र विकासका लागि संभावित क्षेत्रहरुको निर्धारण गरि विकास गरिने छ ।
    - भौगोलिक रुपमा विकट रहेका वडा नं ३, १४ र १८ का क्षेत्रहरुमा पूर्वाधार विकास सेवा प्रवाह सहजिकरणका लागि प्राथमिकताका साथ कार्य अगाडी वढाइने छ ।
    - गैंडाकोट नगरपालिका क्षेत्रका प्रवेश नाकाहरु (गैंडाकोट र झराहीखोला) मा CCTV जडान गरिनेछ ।
    - अन्तर स्थानिय तहको साझेदारीमा दमकलको व्यवस्था गरिनेछ ।
    - खानेपानी तथा सरसफाई उपभोक्ता समिति सँग समन्वय गरि पानी वितरण भईरहेका पाईप लाईनमा आगलागी हुँदाका बखतमा पानी प्रयोग गर्न पाईप सकेटको व्यवस्था गरिनेछ ।
    - गैंडाकोट २ बोटेटोलमा नारायणी नदीको जोखिम न्युनिकरण गर्न पर्खाल निर्माण गर्ने कार्य अगाडी वढाईने छ ।
    - सार्वजनिक जग्गाको संरक्षण र प्रयोगका लागि नितिगत पहल गरिनेछ ।
    - सांस्कृतिक, धार्मिक सम्पदाहरुलाई संरक्षण, प्रबर्द्धन र सम्बर्द्धन गर्ने नीति अबलम्बन गरिनेछ ।

(ख) राजश्व तथा श्रोत परिचालन सम्वन्धी नीतिहरु

- नगरपालिकाको आन्तरिक श्रोतको उच्चतम परिचालनका लागि आर्थिक ऐनले निर्देशित गरेका कर, दस्तुर, सेवा शुल्कका क्षेत्रहरुको दायरा फराकिलो गर्दै नगरको श्रोत परिचालनमा सबै क्षेत्र र वर्गका नगरबासीहरुले आफुले आफ्नो क्षमता अनुसार योगदान गरेको महसुस गर्ने अवस्थाको सिर्जना गरिनेछ।
- व्यवसायकरको दायरा वढाउने र वढी भन्दा वढी व्यवसायीहरुलाई कर तिर्न प्रोत्साहित गर्न नगरमा विभिन्न कार्यक्रम सहित प्रत्येक वर्ष कर सप्ताह वा कर जागरण कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने तथा राजश्व संकलन कार्यलाई व्यवस्थीत गरी वडा कार्यालयहरुवाटै कर, शुल्क, दस्तुर असुल गर्ने कार्यलाई सहज र विस्तारित गरिनेछ।
- वार्षिक पेशा, व्यवसाय, कर र घर वहालकर असुली कार्यलाई थप प्रभावकारी वनाउन वडा समिति र टोल संस्थाहरुलाई परिचालन तथा जम्मरेवार वनाईने छ।
- नगरपालिकामा सेवाग्राहीहरुले सबै किसिमका राजश्व, कर दस्तुर र सेवा शुल्क बुझाए पछि सेवाग्राहीको मोबाइलमा SMS सेवाको माध्यमबाट कर तिरेको जानकारी सहित धन्यवाद ज्ञापन गर्न सफ्टवेयर पद्धतिलाई निरन्तरता दिईनेछ।
- बजेटको दरवन्दीमा तोकिएको व्यवसायको प्रकार, प्रकृती र श्रेणी अनुसारको दररेटमा कर भुक्तानी गर्न नसक्ने अती न्यूनस्तरको कुना, काप्चा तथा अती कम चल्ती फिरतीको ठाउमा रहेको व्यवसायलाई सम्वन्धित वडाको सिपारिसमा श्रेणी विहिन मानी न्यूनतम रु. ५०० मा नघटाई वार्षिक व्यवसायकर लिई करको दायरालाई लचिलो र फराकिलो पारिनेछ।
- नगरभित्र चल्ने टाँगा, रिक्सा, अटो रिक्सा, ईरिक्साहरु दर्ता गरी करको दायरामा ल्याईने छ।
- अपाङ्ग, असहाय, अशक्त, दैवीप्रकोप पिडित, द्धन्द पिडित, जेष्ठ नागरिक र एकल महिलाका सीफारिसहरु निशुल्क गरिनेछ।
- गैंडाकोट नगरपालिकामा दर्ता नभएका तर आन्तरीक राजश्व, वाणिज्य, घरेलु तथा साना उद्योग जस्ता कार्यालयमा दर्ता भई गैंडाकोट नगरपालिका क्षेत्र भीत्र व्यवसाय गरी आएका व्यवसायीहरुलाई अन्तिम १ वर्षको व्यवसाय कर लिई दर्ता प्रकृयामा आउन ३० दिनको सूचना जारी गरिने छ।
- अस्थाई प्रकृताका हाटवजार, ठेला तथा फुटपात व्यवसाय मुख्य वजार भित्रको पार्किङ समेतलाई उचित व्यवस्थापन र शुल्क संङ्कलन कार्य स्थानीय क्लव, टोल विकास संस्थाको सहकार्यमा वडाहरुवाट नै व्यवस्थापन गरिनेछ।
- श्रोत परिचालन र व्यवस्थापनमा नगरलाई सक्षम र आत्मनिर्भर वनाउन प्रचलित कानुन वमोजिम लगाउन सकिने राजश्वका स्रोतहरुको वस्तुपरक र पहिचान विश्लेषण प्रक्षेपण गरी समतामूलक प्रगतीशिल र न्यायपूर्ण वनाई राजश्वको दायरा बृद्धि गरिनेछ।
- राजश्व संकलन कार्यलाई व्यवस्थित एवं प्रभावकारी वनाउन नगरवासीलाई सेवा सुविधा उपलब्ध गराउदा नगरमा भुक्तान गर्नुपर्ने कुनै कर, शुल्क, दस्तुर वाँकी नरहेको आधारमा सेवा सुविधा उपलब्ध गराईने नीति लिईनेछ।
- आफु वा एकाघरका सदस्यले नगरलाई भुक्तान गर्नुपर्ने कर, शुल्क, दस्तुर समयमा भुक्तान नगरी वक्यौता राख्ने करदातालाई नगरपालिकावाट प्रदान गरिने कुनै पनी सीफारीस, सेवा सुविधामा रोक्का गरिनेछ। तर कुनै शुल्क, दस्तुर भुक्तान गर्ने समयावधि रहेको अवस्थालाई (चालु आ.व.)त्यस्तो वन्देज गरिने छ।
- कुनैपनी योजनाहरुको सम्झौता गर्नु अगावै उपभोक्ता समितिका पदाधीकारीहरुले आफुले व्यक्तीगत रुपमा बुझाउनुपर्ने सम्पत्ती कर, व्यवसायकर र घरजग्गा वहालकर लगाएत निजको दायित्वमा रहेका कर, शुल्क, दस्तुर अदी चुक्ता गर्न अनिवार्य गरिनेछ। सो योजनावाट लाभान्वित उपभोक्तालाई त्यस्ता कर तिर्न प्रोत्साहीत गरिनेछ।
- वढी कर तीर्ने करदातालाई सम्मान गर्ने कार्यलाई व्यवस्थीत ढंगले अगाडी वढाईनेछ।

- नगरपालिकालाई आवश्यक पर्ने वित्तिय श्रोतको कमिलाई पूर्ती गर्न नेपाल सरकार दातृ निकाय तथा सघ संस्था र नीजी श्रोत एंवम नागरिक समाज लगायत सवै सम्भाव्य आन्तरीक एवं वाह्यय क्षेत्रका निकायसंग समन्वय गरी श्रोतको अधिकतम परिचालन गरिनेछ।
- श्रोत व्यवस्थापनलाई यथार्थ परक र व्यवस्थित गर्न ICT को प्रयोगलाई वढ्वा दिईनेछ।
- कावु वाहिरको कुनै विशेष परिस्थितीमा मात्र उल्लेखीत कर, शुल्क, दस्तुर आदिका दरवन्दीहरुमा कार्यान्वयनको समयमा समस्या पर्न आएमा आगामी नगरसभावाट अनुमोदन गराउने गरी नगरकार्यपालिकावाट कर, शुल्क, दस्तुर आदीका दरवन्दीहरुमा आवश्यक्ता वमोजिम हेरफेर गर्न सकिनेछ।
- नगरपालिकाले प्राप्त गर्नुपर्ने कर, शुल्क, दस्तुर अदिको समुचित व्यवस्थापनका लागि उद्योग वाणिज्य संघ लगाएत सरोकारवालासँग समन्वय र सहकार्य गरिनेछ।
- भृकुटी कागज कारखाना लगायतका ठूला औद्योगीक प्रतिष्ठानहरुले ओगटेका जग्गा तथा पूर्वाधारवाट वक्यौता राजश्व असुली प्रकृया कडाईका साथ अगाडी वढाईने छ।

(ग) आर्थिक विकास सम्वन्धी नीतिहरु

- स्थानीय श्रम, सीप र साधनको उपयोग गर्दै कृषिजन्य उत्पादन र उत्पादकत्व अभिवृद्धि गर्ने योजनाहरु अगाडी वढाईने छ।
- कृषिलाई आधुनिकिकरण यान्त्रिकरण व्यवसायिकरण विविधिकरण र वजारीकरण गरि रोजगारीका थप अवसरहरु सिर्जना गर्ने कार्य अगाडी वढाईने छ।
- नगरपालिका क्षेत्रका सम्भावित कृषियोग्य व्यवसायहरुको पहिचान गरी एक वडा, एक कृषि नमुना व्यवसायीक खेतीका लागि आर्थिक एवं प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराईने छ।
- अर्गानिक तरकारी खेती/ गमला/कौशी/छतमा तरकारी खेती गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ।
- नगरक्षेत्र भित्र विभिन्नन खाद्यान्न वाली र नगदेवालीका लागी विशेष पकेट क्षेत्र तोकि ती क्षेत्रको प्रवर्द्धनका लागी आय आर्जन केन्द्रित सीपमुलक जनचेतना प्रवर्द्धनात्मक गतिविधी सञ्चालनमा ल्याईनेछ।
- गैंडाकोट नगरक्षेत्रभित्र व्यवसायीक रुपमा कार्य गर्ने कृषकका लागि रोगहरुको निदान र पशुपालनमा संलग्न किसानहरुलाई निःशुल्क भेटनरी सेवा उपलब्ध गराउने ब्यवस्थाम मिलाईनेछ।
- कृषि तथा पशु हाटवजारको समुचित तरिकाले व्यवस्थान गर्ने कार्य अगाडी वढाईनेछ।
- गैंडाकोट नगरपालिकाको वडा नं. ३ १४ र १८ लाई वाख्रा पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिने छ।
- दुधजन्य उत्पादनमा लागेका कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गरी दुधजन्य उत्पादनको उद्योग स्थापनाका लागि पहल गरिने छ।
- भूमीको उत्पादन उत्पादक्त्व वृद्धि गर्दै व्यवसिक उपयोग गर्न सतह र भूमिगत सिंचाई कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ।
- माटोको गुणस्तर कायम गर्न मोटो परीक्षण प्रयोगशालाको सुविधा विस्तार गर्ने विशेष पहल गरिनेछ।
- दुग्ध व्यवसायलाई प्रोत्साहन गर्न पिपिपि अवधाराणा अनुसार डेरी उद्योग स्थापना र संञ्चालन गर्ने नीति लिईनेछ।
- निजी क्षेत्र संगको सहकार्यमा पशु वधशाला संचालन व्यवस्थापन गरिनेछ। साथै मासु पसलको नियमित अनुगमन र नियमनलाई प्रभावकारी वनाईनेछ।
- नगरपालिका भित्रका सम्पूर्ण व्यवसायलाई नगरपालिकामा दर्ता गर्नै पर्ने अभियान संचालन गरिनेछ। व्यवसायमा अनिवार्य मूल्य सूची राख्ने व्यवस्था कडाईका साथ लागू गरिनेछ।

- उद्योगी र श्रमीक वीचको सम्वन्धलाई सुमधुर वनाई सहज औद्योगीक वातावरण कायम गर्न नगरपालिकाका तर्फवाट उपयुक्त पहल गरिने छ।
- उत्पादन मूलक र स्थानीय श्रोत साधनको प्रयोग हुने उद्योगहरुको स्थापना र विकासका लागि प्रोत्साहन गरिनेछ।
- प्रधानमन्त्री रोजगार कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिनेछ।
- नगरभित्रका सवै सहकारी संस्थाहरुलाई सहकारीका आधारभूत सिद्धान्तका वारेमा जानकारी गराउदै ***कोपोनिक्स सफ्टवयेर*** उपयोग गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ। साथै एक सहकारी एक उद्यम अनिवार्य गराईने छ।
- सहकारी संस्थाहरु लाई स्थानीय श्रोत साधनको उपयोग गर्दै आय, रोजगारी र उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहीत गरिनेछ। १०% लगानी अनिवार्य गराईने छ।
- नगरका युवावर्गलाई सीपमूलक तालिम दिई स्वरोजगारिताको सृजना गर्न उपयुक्त कार्य गरिनेछ र प्राविधिक सिपमूलक तालिम प्रधान गरिने छ।
- महिला, वालवालिका, दलित, जनजाती, अपाङ्ग, असहायको उत्थानका लागि लक्षित वर्ग कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय जनप्रतिनिधि मार्फत ती वर्गको सशक्तिकरणका लागि आवश्यक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ।
- लक्षितवर्गका कार्यक्रमलाई वढि प्रभावकारी बनाउन सामाजिक सशक्तिकरण संग संगै आर्थिक रुपमा आत्मनिर्भर बनाउन आय आर्जनका कार्यक्रमलाई जोड दिई कार्यक्रम संचालन गर्न समन्वयात्मक प्रयास अघि बढाइनेछ।
- स्थानीय उत्पादनको प्रवर्द्धन र रोजगारी वढाउन गण्डकी प्रदेश सरकार समेतको समन्वयमा नगरभित्रका हर्दि, ढोडेनी, वडा नं. १२ र १८ नं. वडाहरुमा होमस्टे संञ्चाल गर्ने कार्यलाई प्रोत्साहन गर्दै अगाडी वढाईनेछ।
- फलफूल खेती तर्फ आकर्षण गर्न एवोकाडा, जैतुन, आँप, लिची, भैकटहर र केरा खेती क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहीत गरिनेछ। वडा नं. ३, १४ र १८ नं. वडामा आफै काम गर्ने उपभोक्ता कृषकहरुलाई विरुवा उपलब्ध गराईने छ।
- विदेशमा रहेका नेपाली नागरिकहरुलेहरुले घरेलु तथा साना उद्योग सञ्चालन गरी १० जना भन्दा वढी स्थानीय नागरिकहरुलाई रोजगारी दिएमा २ वर्षसम्मको व्यवसाय करमा ५० प्रतिशत कर छुट दिइनेछ।
- हस्तकला, सृजनात्मक तथा परम्परागत रुपमा गरी आएका व्यवसायहरुको प्रबर्द्धन र संरक्षणको नीति लिइनेछ।
- रोजगारीका अवसरहरुको मापन गरी नगरपालिका अन्तर्गतको रोजगार इकाई मार्फत मानवीय स्रोत आपूर्ति व्यवस्था गरिनेछ।
- बालश्रम प्रयोगलाई पूर्ण रुपमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ।
- स्थानीय उत्पादन मकै तरकारी लगायतका वस्तुको स्थानीय स्तरमै व्यवस्थित हाटवजारको व्यवस्था गरिनेछ।
- दीगो एवम् जिम्मेवार पर्यटन प्रबर्द्धन गरिनेछ।
- वालि तथा पशु विमाका लागि कृषकहरुलाई प्रोत्साहन गरिने छ।

(घ) वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्वन्त्री नितहरुः-

- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु संग सहकार्य गरी सामुदायिक वन मार्फत आयआर्जन वढाउन वन तथा वन पैदावरमा आधारित उद्यशिलता विकास तथा उद्योग व्यवसाय संचालन, जडीवुटी एंव फलफुल खेती र प्रशोधन कार्यलाई प्रोत्साहित गरिनेछ।

- वन क्षेत्रलाई अनियन्त्रित डढेलो, चरीचरन, अतिक्रमण र चोरी निकासीवाट प्रभावकारी ढंङ्गले संरक्षण गर्न उपभोक्ताहरुलाई परिचालन गरिनेछ ।
- नगर क्षेत्रभित्र रहेका सामुदायिक वन, धार्मिक वन, कवुलियती वन, निजी वन सवैलाई संरक्षण र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- भू-उपयोग योजना वनाई कार्यान्वयनमा जोड दिईनेछ, साथै खेतियोग्य जमिनलाई प्लटिङ्ग गर्न पूर्ण रुपमा निरुत्साहीत गरिनेछ ।
- ***Clean Gaindakot Green Gaindakot*** कार्यक्रमलाई अभियानकै रुपमा अगाडी वढाईनेछ ।
- नगर क्षेत्रका टोल विकास संस्था मार्फत वातावरणीय जनचेतना अभिवृद्धि गर्न कार्यक्रम संञ्चानमा ल्याईनेछ ।
- वातावरण संरक्षणका लागी सांस्कृतिक महत्वका वर, पिपल रोपण, एक सामुदायिक वन एक जलाधार कार्यक्रम अनिवार्य गराईने छ ।
- नगरमा निर्माण भएका र गरिने सडक कार्यक्रम संग Road Side Plantation र Bio Engineering पद्धतीलाई समन्वायात्मक ढंगले अगाडी वढाईनेछ ।
- वाढी पहिरो, भूःक्षय नियन्त्रण र जलाधार संरक्षण गर्न प्रवन्ध मिलाईनेछ ।
- सडक, नाली, सार्वजनिक र खुल्ला स्थानमा फोहर फाल्नेलाई कारवाही गरिनेछ र सो को प्रभावकारी अनुगमनको व्यवस्था मिलाईने छ ।
- भुकम्प जन्य प्रकोप साथै विविध प्रयोजनाको लागि खुल्ला क्षेत्रको पहिचान गरी संरक्षण र सम्वर्द्धन गरिनेछ ।
- गैंडाकोट नगरलाई पूर्ण सरसफाईको अवस्थामा पुर्गाउन सवै वडाहरुमा पूर्ण सरसफाई उन्मुख कार्यक्रम संचालन गरिनेछ।
- नगरपालिकालाई वालमैत्री नगर वनाउनका लागि यस वर्ष विभिन्न कार्यक्रमहरु मार्फत निरन्तरता दिईने छ ।
- वातावरणमैत्री स्थानीय शासन (EFLG) अवधारणाका सूचकहरुलाई कार्यान्वयन गर्दै नगरलाई वातावरणमैत्री शहर वनाउने नीति अगाडी वढाईनेछ ।
- स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति मार्फत विपद् जोखिम न्यूनिकरण तयारीको कार्य गरिनेछ ।
- नगरपालिकामा रहेको विपद व्यवस्थापन आकस्मिक कोष बृद्धि गर्दै लैजाने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- नगरपालिकावाट निजी क्षेत्रको साझेदारीमा शुल्कमा आधारित फोहर संकलन प्रशोधन र व्यवस्थापन सेवाको सुरूवात गरिनेछ ।
- नगरभित्रका वन उपभोक्ताहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा विदेश निर्यात गर्न सकिने जडिबुटीको उत्पादन र प्रशोधनका लागि आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- औद्योगिक र घरायसी ठोस उत्पादनकर्ताको पहिचान गरी फोहरको मात्रा घटाउने, पुनर्प्रयोग र उपयोग (3R) को नीतिलाई लागू गरिनेछ ।
- फोहर विसर्जन गर्ने राम्रा अभ्यासहरुलाई योजनामा समाहित गरिनेछ ।
- पूर्वाधारहरु निर्माण गर्दा जलवायु सबल एवं मैत्री बनाइने निती ल्याईनेछ ।
- प्रकृति संरक्षण तथा व्यवस्थापन मार्फत जलवायु परिवर्तनमा सकारात्मक प्रभाव पर्ने जनस्तरका सृजनात्मक र लोकप्रिय योजना तथा कृयाकलापहरु नियमित सञ्चालन गरिनेछ ।
- स्वच्छ कालिगण्डकी एवम् नारायणी नदी अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- पानी र यसको स्रोतको संरक्षण एवं दीगो उपयोग कायम गर्न आवश्यक कार्य गरिनेछ ।
- हरित गैंडाकोट निर्माणको अवधारणा लागू गरिनेछ ।

- भू तथा वन विनास हुनबाट रोक्न **एक व्यक्ति एक वृक्ष** नीति लिइनेछ ।
- पशु छाडा नछोड्नका लागि सचेतना मुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

(ङ) शासकिय व्यवस्था एवं सुशासन सम्वन्धी नीतिहरुः-

- नेपालको संविधान र स्थानिय सरकार संञ्चालन ऐन अनुसार स्थानीय तहलाई प्राप्त अधिकार कार्यान्वयन गर्न आवश्यक ऐन कानुनहरु निर्माण गरि क्रमश कार्यान्वयन गर्दै अगाडी वढाईनेछ ।
- नगरपालिकाको कार्य सम्पादनलाई छिटोछरितो, प्रविधीमैत्री, पारदर्शी र गुणस्तरीयता कायम गर्दै भ्रष्टचार विरुद्धको शुन्य सहनशिलताको नीति अवलम्वन गरिने छ ।
- नगरपालिकाको नाममा रहेको कर्मचारी कल्याणकोषलाई वढी प्रतिफल प्राप्त हुने गरी र कर्मचारी वर्गको अधिकतम हित प्रवर्द्धन हुने गरी परिचालन गरिनेछ । साथै कार्यसम्पादनमा आधारित प्रोत्साहन प्रणालि लागू गरिनेछ ।
- सेवाग्राही हरुको सुविधालाई मध्यनजर गर्दै डिजिटल नागरिक वडापत्र, हेल्प डेस्क आदिको व्यवस्था गर्दै सेवा लिन आवश्यक पर्ने आवेदन फारमहरु नगरपालिकाको वेवसाईड वाट प्राप्त गर्ने सक्ने व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- ***जनताको घरदैलोमा मेयर कार्यक्रम*** सञ्चालन गर्दै नगरवासीसंग सम्वाद र गुनासो सुन्ने पद्धतीको विकास गरिनेछ ।
- नगरपालिकाका सवै वडा कार्यालयवाट संकलन हुने राजश्वलाई Intranet Computer System मार्फत केन्द्रिकृत प्रणालीमा आवद्ध गराउने कार्यलाई थप व्यवस्थित वनाईनेछ ।
- नगरपालिकावाट कार्यान्वयन हुने योजना, कार्यक्रमहमा वित्तिय जोखिम न्यूनिकरणका लागि निर्माण र खरिद प्रकृयालाई वढी पारदर्शी र प्रतिस्पर्धात्मक वनाउन E-Bidding लाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- सुशासन, पारदर्शिता र जवाफदेहिता वढाउन नगरपालिकाले लिएको समग्र नीति र संचालित कार्यक्रम आयोजनाले पारेको सामाजिक प्रभावको लेखाजोखा गरी सामाजिक परिक्षणको साथसाथै आयोजना कार्यक्रमहरुमा सार्वजिक परिक्षण र वडास्तरमा सार्वजनिक सुनुवाई कार्यक्रम सम्पन्न गरिनेछ ।
- कार्यालयका सवारी साधन र अफिस उपकरणहरुको मितव्ययी ढंगवाट परिचालन गरिनेछ ।
- सूचनामा पहुँच अभिवृद्धि गर्न नगरपालिकाका जनप्रतिनिधीहरु र कर्मचारीहरुलाई सूचना प्रविधीसंग सम्वन्धित तालिम अभिमुखिकरण संचालन गरिनेछ ।
- निर्वाचित पदाधिकारीहरु र कर्मचारीहरुको आचारसंहिता तर्जुमा गरी लागू गरिनेछ ।
- जनप्रतिनिधी/ कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि गर्न ***Capacity Development Plan*** वनाई लागू गरिनेछ ।
- परिवर्तित सन्दर्भमा संविधान र कानुनद्धारा प्राप्त अधिकारको प्रयोग र कर्तव्य पालनाका लागी आवश्यक मानव श्रोतको बैज्ञानिक र तथ्यपरक विश्लेषण गरी संगठन अध्ययन गरी संगठन संरचना र जनशक्ती व्यवस्थापन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- नगर प्रहरी सेवा गठन गर्ने प्रकृया अगाडि वढाईनेछ ।
- विभिन्न राष्ट्रहरुसंग कुटनैतिक पहल गरी समकक्षीमा रहेका शहरहरुसँग भगिनी सम्वन्ध कायम गर्न पहल गरिनेछ ।
- सेवाग्राहीहरुको सन्तुष्टि मापन गर्ने संयन्त्रको स्थापना गरिनेछ ।

- नगरपालिकामा कार्यरत कर्मचारीहलाई सेवाग्राही प्रति अझ बढी उत्तरदायी एवम् जवाफदेही बनाउन दक्षता अभिबृद्धि गर्ने किसिमका कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने र सेवाग्राहीहरुलाई सहज र छिटो छरितो रुपमा सेवा प्रवाह गर्ने वातावरणको सिर्जना गरिनेछ।
- कर्मचारीहरुका हकमा नेपाल सरकारबाट कर्मचारीको समायोजन र व्यवस्थापनको कार्य सम्पन्न भएपश्चात् नगरपालिकाको संगठन व्यवस्थापन प्रतिवेदनका आधारमा उचित तवरबाट व्यवस्थापन गरिनेछ।
- नगरपालिकाको ठूलो धनराशीको बजेट लक्षित समूहरुलाई साना साना टुक्रे योजनामा छरिएकोले अपेक्षित उपलब्धी हासिल हुन कठिनाई महसुस भइरहेको सन्दर्भमा लक्षित समूहको बजेटलाई निश्चित नीति मापदण्ड बनाई औचित्यका आधारमा एकिकृत ढंगबाट कार्यक्रम गर्ने, पूर्वाधार विकास र आयमूलक कार्यक्रमहरुमा लगानी केन्द्रित गर्ने व्यवस्था मिलाईनेछ।
- नगरमा महिला परामर्श केन्द्र संचालनका लागि आवश्यक प्रकृया अगाडि वढाईनेछ।
- नगरपालिकावाट नागरिकता वनाउन सिफारिस गरिने नागरिकता फर्म निःशुल्क रुपमा वितरण गरिने छ।
- जनप्रतिनीधी तथा कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धिका लागि विभिन्न तालिम संचालन गरिने छ।
- गैंडाकोट नगरपालिकामा हुने दैनिक एवं दीर्घकालिन काम कारवाहीको जवाफदेहिता र पारदर्शिताको मापन गरिनेछ।
- सवै विद्यालयहरुमा वायोमेट्रिक हाजिरीको व्यवस्थाका लागि पहल गरिनेछ।
- सबै सामाजिक संघ संस्थाहरुको सुसुचित सक्रिय र सार्थक सहभागिता निश्चित गरिनेछ।
- विकेन्द्रिकरणलाई संस्थागत गर्न वडा/वस्ती तहमा निर्णय प्रकृयामा जनसहभागितालाई अझ प्रभावकारी बनाइने छ।
- जन गुनासोको सम्बोधन प्रणालीको शुरुवात गरिनेछ।
- नगरपालिकालाई राष्ट्रिय सूचना भण्डारमा आबद्धता जनाइनेछ।
- कानूनी सहायता पहुँचको अभिवृद्धि गरिनेछ।
- सार्वजनिक क्षेत्रहरुको शुरक्षामा कुनै सम्झौता गरिने छैन।
- SMART नगरपालिका निर्माण प्रकृयाको शुरुवात गरिनेछ।

- लक्षित वर्गको ज्ञान शिप र क्षमता वढाउन उनीहरुले ग्रहण गर्न सक्ने सन्दर्भ सामाग्रीहरुको निर्माण गरिनेछ।
- नगरपालिकाको विकासका लागि निजी क्षेत्र, नागरिक संस्थाहरु, बुद्धिजीवीहरु, विश्व विद्यालय एवं तिनका नवसिर्जनामा संलग्नता र साझेदारी गरिनेछ।
- सुशासन र विकास व्यवस्थापनसँग सम्बन्धित पारदर्शिता र जवाफदेहिताको औजार र संयन्त्रको विकास र प्रयोग गरिनेछ।
- देश बाहिर रहेका गैंडाकोट बासीहरुसँग नगरको समृद्धिमा साझेदारी गर्ने नीति लिइनेछ।
- दीगो व्यवस्थापनका लागि सूचना आदानप्रदान, अनुभव आदानप्रदान जस्तैः नीति, कार्य सम्पादन, अनुगमन र सेवा प्रवाह ढाँचा प्रबर्द्धन गरिनेछ।
- सार्वजनिक खर्च र अनुगमनमा दक्षता अभिवृद्धि गरिनेछ। खर्च व्यवस्थापन अन्तर्गत लक्ष्य अनुरुप खर्च भएको नभएको निगरानी संयन्त्रको विकास गरिनेछ।

- विज्ञान, प्रविधि र नवसिर्जनाको पहुँचका लागि राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग आदानप्रदानमा उपयुक्त पहल गरिनेछ ।
- सरोकारवालाहरु सँगको समन्वय सहकार्य र साझेदारीको लागि सूचना र सञ्चार प्रविधिको व्यापक प्रयोग गरिनेछ ।
- गैंडाकोट नगरक्षेत्र भित्रका राष्ट्रिय अन्तराष्ट्रिय रुपमा ख्यातिप्राप्त व्यक्तिहरुलाई गैंडाकोट सद्भावना दूतका रुपमा सम्मान गरिनेछ ।

(च) सामाजिक विकास सम्वन्धी नीतिहरुः-

- मानव जिवनका तिन अवस्था स्थानिय सकारको कार्यक्रमको व्यवस्था अन्तर्गत गैंडाकोट नगरपालिकाले
  क. वालवालिकालाई शिक्षा स्वास्थ्य र पोषण
  ख. युवालाई सीप उद्यमशिलता रोजगारी र
  ग. जेष्ठ नागरिकलाई सम्मान, संरक्षण र सुरक्षा को प्रत्याभुती हुनेगरी कार्यक्रम अगाडी वढाईनेछ ।
- सामाजिक कुरीतिको रुपमा रहेको वालविवाह, वहुविवाह, रुढीवादी, अन्धविश्वास एवं भ्रमहरु हटाउन सामाजिक परिचालन मार्फत सचेतना फैलाउने कार्य गरिनेछ ।
- समतामूलक नगरको निर्माण गर्न कार्ययोजना बनाई अगाडी वढाईनेछ ।
- आर्थिक विपन्नता भएका महिला, किशोरी र वालवालिकाहरुको स्वास्थ्य अवस्थालाई मध्यनजर गर्दै कुपोषण अवस्थामा सुधार ल्याउने उद्देश्यले बहुक्षेत्रीय पोषण कार्यक्रमका अतिरिक्त ***सत्केरी आमा पोषिलो खाना*** जस्ता कार्यक्रमलाई प्राथमिकतका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- गैंडाकोट नगरपालिका भित्र रहेको पहाडी भू-भागलाई मध्यनजर गर्दै एकिकृत वस्ती विकासको लागि पहल गरिनेछ ।
- ***स्वास्थ्य र अनुसाशित युवा विकासमा टेवा*** भन्ने नाराका साथ गैंडाकोट नगर खेलकुद विकास समित गठन गरी सरोकारवालाहरुको समन्वयमा विभिन्न खेलकुद कार्यक्रमहरु संञ्चालन गरिनेछ ।
- वडा नं. ६ र ७ को नारायणी नदी नजिकको सार्वजनिक खुला चौरमा वि.पी. अन्तराष्टिय खेलग्राम निर्माणका लागि थप पहल गरिनेछ । यसैगरी वडा नं. १३ सुनवर्षा मैदान र वडा नं. १० स्थित संयुक्तचोक मैदानलाई मनमोहन रंगशालाको रुपमा विकास गर्न पहल गरिने छ र डि.पि.आर गरिने छ ।
- गैंडाकोट वडा नं. ३, ४ र ८ को भेलरघारीमा निर्माणाधिन खेलमैदानको स्तरोन्नतीका डि.पि.आर गरि आवश्यक सहयोग गरिनेछ ।
- मेयर कप क्रिकेट प्रतियोगिता संञ्चालन गरिने छ ।
- अन्तर मा.वि स्तरीय उपप्रमुख कप महिला फूटवल प्रतियोगिता लाई निरन्तरता दिईने छ ।
- नगरपालिकावाट प्रदान गरिने सेवाहरुमा अपांगता भएका जेष्ठ नागरिक, गर्भवती, सुत्केरीलाई सेवामा अग्राधिकार प्रदान गरिनेछ ।
- गरिवि न्यूनिकरणका लागी विभिन्न खालका आयआर्जनमा सहयोग पुग्ने सीपमुलक तालिम संचालन गरिनेछ । स्वरोजगार महिला उद्यमीलाई विशेष प्रोत्साहन तथा सहयोग गरिनेछ ।
- औद्योगीक आर्थिक सामाजिक विकासका लागि दक्ष जनशक्ती तयार गर्न विभिन्न सीपमूलक तालिम सञ्चालनमा व्यवसायिक तालिम केन्द्रसंगको सहकार्यलाई प्राथमिकता दिईनेछ ।

- सामाजिक परिचालन, समावेशिकरण र मूल प्रवाहीकरणमा जोड दिईनेछ । विकास आयोजनाको संञ्चालमा महिलालाई अनिवार्य सहभागी गराउने नितको व्यवहारिक कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- परम्परागत पेशा, सीपमा आधारित व्यवसायलाई प्रविवधीमैत्री वनाउदै आधुनिकिकरण गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- स्थानीय समुदाय विशेषका संस्कृतीलाई संरक्षण विकास र प्रवर्द्धनमा प्रोत्साहन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- ***समृद्ध गैंडाकोट महाअभियान वर्ष*** विगत देखी प्रारम्भ गरिएकोमा यसलाई निरन्तरता दिईएको छ ।
- राष्ट्रिय स्तरवाट नै अवलम्वन गरिएको दिगो विकासका लक्ष्यहरु हासिल गर्न संघ र प्रदेश सरकार समेतको समन्वयमा कार्यक्रमहरु अगाडी वढाईनेछ ।
- जेष्ठ नागरिकलाई सम्मान कार्यक्रमलाई अगाडी वढाउदै उनीहरुको ज्ञान, सीप, क्षमतालाई नगरको वृहत्तर हितमा उपयोग गर्ने नीति लिईनेछ।
- **महिलासँग उपमेयर** अन्तर्गत महिलाहरुको रोजगारी, वित्तीय पहुँच र सम्पत्ति माथिको नियन्त्रण र स्वामित्वमा सहजिकरण गरिनेछ । यसका लागि महिला लक्षित कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।
- वृत्ति विकास परामर्श तथा सीपमूलक तालिममा सबैको पहुँच निश्चित गरिनेछ ।
- गरीब, सुकुम्बासी, असहाय र अन्य दैवी प्रकोप संवेदनशिल समूहहरुको पहिचान गरिनेछ ।
- आर्थिक क्रियाकलाप अभिवृद्धिका लागि सुहाउँदो नयाँ प्रविधि पहिचान गरी त्यसलाई प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
- गरीबी मैत्री योजना निर्माण गरी **गरिबी मुक्त गैंडाकोट** लाई अभियानको रुपमा लगिनेछ ।
- असहाय, संवेदनशिल समूहको हेरचाह र संरक्षणका लागि कार्यविधि बनाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।
- वडागत तथा पालिकास्तरमा गरिबीमापन तथा सम्बेदनशिलताको मूल्यांकन गरिनेछ ।
- गरिबी निवारणका लागि विभिन्न कोष तथा कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- कक्षा ८ र एसईईमा उत्कृष्ठ अंक ल्याउने संस्थागत र सामुदायिक विद्यालयका छात्र छात्रा र विषयउगत शिक्षकलाई पुरस्कृत गरिनेछ ।
- विकास निर्माणका माध्यमवाट वेरोजगार यूवाहरुलाई प्रयाप्त लाभ पाउने गरी प्रधानमन्त्री रोजकार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिने छ ।
- जेष्ठ नागरिकहरुले आर्जन गरेको ज्ञान, सीपको उपयोग गर्दै उनीहरुलाई सम्मान जनक जीवन यापनका लागि ध्यान, योग, व्यायाम, वाचनालय लगाएतका सुविधाहरुका अतिरिक्त दिवा सेवा केन्द्र जस्ता कार्यक्रम समेत संचालन गरिने छ ।
- नगरपालिकामा नेपाल विश्वविद्यालय संचालनका लागि आवश्यक पहल गरिने छ ।
- नगरक्षेत्र भित्र रहेका सम्पूर्ण निजी तथा सरकारी विद्यालयहरुको पहिचानका लागि विद्यालय भवनको अगाडी एउटै रंग तथा विद्यालयमा अध्ययन गर्ने छात्र छात्राहरुको पोषाक एउटै वनाउनु का साथै सामुदायिक विद्यालयहरुमा खाजा अभियान र निशुल्क सेनेटरी प्याड वितरण कार्यक्रम अगाडी वढाईने छ ।
- भृकुटी कागज कारखाना वन्द भए पश्चात नेपाल सरकार मातहत ल्याउन आवश्यक पहन गरिने छ ।
- सांस्कृतीक संग्राहलय वनाउने कार्यलाई अगाडी वढाईने छ ।
- भोकमरी अन्त्य, खाद्य सुरक्षा हासिल तथा पोषणमा सुआहारा र दीगो कृषिको प्रवर्द्धनमा सहभागिहरुको सुचिकृत गरिनेछ । साथै **कृषिमा सहकारीको लगानी : नगरपालिकाको साझेदारी** को नीति अवलम्बन गरिनेछ ।

- नगरस्तरमा ६ वर्ष मुनिका बालबालिकाको वृद्धि अनुगमनको सुनिश्चितता गरिनेछ ।
- सुनौलो १००० दिनका आमाहरुलाई “सुत्केरी आमा पोषिलो खाना” कार्यक्रम गरिनेछ ।
- पोषण शिक्षाका लागि सूचना, शिक्षा र सञ्चार संयन्त्र निर्माण गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य, शिक्षा र खानेपानी र सरसफाईका क्षेत्रमा WASH का क्षेत्रमा एकिकृत कृयाकलाप प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
- कृषि तथा पशुपालन, **उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धिः कृषिबाट हाम्रो समृद्धि** नीति अनुरुप काम गरिनेछ ।
- खाद्य उत्पादन एवं पशुपालनका दृष्टिले संभावित वडाहरुलाई **१ वडा १ उत्पादन** कार्यक्रमहरु तर्जुमा गरिएको छ ।
- नगरपालिकाभित्रका मासु पसल स्तारोन्नती गर्न निश्चित मापदण्ड बनाइनेछ र सो मापदण्ड अनुसार पसललाई अनुदान दिने नीति लिइनेछ ।
- खाद्यान्नमा पहुँच नपुगेका विशेषतः जेष्ठ नागरिक, बालबालिका एवं अपाङ्गहरुलाई सम्बन्धित मठमन्दिरहरुको सहकार्यमा कम्तिमा १ छाक खाना निशुल्क खुवाउने व्यवस्था मिलाईनेछ । यस अवधारणालाई **विकास र धर्म** भन्ने अभियानको रुपमा लगिनेछ ।
- **स्वस्थ समाज हाम्रो अभियान** लाई सार्थक बनाउन स्वास्थ्य, पोषण र रोग व्यवस्थापनमा कुनै सम्झौता गरिने छैन । साथै विद्यालयमा योग कक्षा सञ्चालनका लागि आवश्यक व्यवस्था मिलाईनेछ ।
- स्थानीय स्तरमा काम गर्ने महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाहरुलाई सक्रिय रुपमा परिचलन गर्न उचित सेवा सुविधाको व्यवस्था गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिकहरुका लागि निशुल्क स्वास्थ्य जाँच र सुगर प्रेसरको औषधी निशुल्क उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिनेछ ।
- नगरपालिका भित्रका सबै वडाहरुमा **बाल उद्यान र बाल मैत्री खेलकुद मैदान** वनाउने प्रकृया अगाडी वढाईने छ ।
- लागू औषध र मदिरा दुर्व्यसनलाई सम्बोधन गर्न परामर्श तथा उपचार केन्द्रको शुरुवात गरिनेछ । १८ वर्ष मुनिका किशोर किशोरीलाई मदिरा र सूर्तिजन्य पदार्थ खरिदविक्री गर्न प्रतिबन्ध लगाईनेछ ।
- जेष्ठ नागरिक र बालबालिका बीच सुमधुर सम्बन्ध स्थापित गर्ने उद्देश्यका साथ विभिन्न जमघटस्थलहरुको व्यवस्था गरिनेछ ।
- विद्यालयको १०० मिटर वरिपरिको क्षेत्रमा मदिरा र सूर्तिजन्य वस्तु बेचबिखनमा पूर्ण रुपमा प्रतिबन्ध लगाइनेछ ।
- विद्यालय भित्र जङ्कफूड खान र बेच्न प्रतिबन्ध लगाइने छ ।
- वडा नं. ३ र १८ मा मोवाइल (घुम्ती) स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिने छ ।
- विपन्न परिवारका बालबालिकाहरुका लागि सुरक्षा, भरपर्दो छात्रवृत्ति, पोशाक, किताब तथा दिवा खाजाको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ । यसका लागि नीजि र सरकारी विद्यालयलाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- विशेष बच्चा (अपांग) को लागि विद्यालय सम्मको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।

- छात्रा शौचालयको व्यवस्थालाई प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा महिनावारी सरसफाई व्यवस्थापनका लागि आवश्यक नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- स्थानीय स्तरमा स्थापित बालविकास केन्द्रहरुलाई गुणस्तरीय रुपमा सञ्चालन गर्न सरोकारवालासँगको सहकार्यमा आवश्यक नीति अवलम्बन गरिनेछ ।
- रिक्त शिक्षक पदपूर्तिको व्यवस्थालाई प्राथमिकीकरणमा राखिनेछ ।
- **वाल अधिकार अन्तर्गत शिक्षाको अधिकार** बारे सचेतनाको प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
- विद्यालयमा सत प्रतिशत भर्ना र टिकाउको वातावरण बनाइनेछ ।
- शिक्षामा लैंगिक असमानताको उन्मुलनको लागि उपयुक्त पहल गरिनेछ ।
- आगामि दिनमा निर्माण गरिने पूर्वाधारहरु बालमैत्री एवं अपाङ्गमैत्री नीति अन्तर्गत रही निर्माण गरिनेछ ।
- व्यवसायिक तालिम तथा शिक्षालाई शिप विकासमा लगाई रोजगारसँग जोड्ने नीति लिइनेछ ।
- **गैंडाकोटको शान : ज्ञान, विज्ञान, प्रविधि र अनुसन्धान** को दिशामा अगाडि बढ्न उपयुक्त कार्य गरिने छ ।
- गैंडाकोटलाई **शैक्षिक केन्द्र** (**Education Hub**) को रुपमा विकास गरिनेछ ।
- कालिका संस्कृत विद्यापिठलाई BNYS/आयुर्वेद शिक्षण संस्थाको रुपमा विकास गर्ने नीति लिईने छ ।
- नमूना विद्यालयहरुमा प्राविधिक शिक्षा संचालन गर्न अभिप्रेरित गरिनेछ ।
- लैंगिक भेदभाव र हिंसा विरुद्ध सचेतना प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- स्कुले वालवालिकाका लागि साइबर अपराध र वस्तु दुर्व्यसन सम्बन्धी सचेतना प्रबर्द्धन गरिनेछ ।
- लैंगिक योजना र बजेट विनियोजन पद्धतीको अबलम्बन गरिनेछ ।
- बालबिवाह रोकथाम गरिनेछ ।
- उमेर पुगेका महिलाहरुको जिविकोपार्जन तथा सिप विकास कार्यक्रमहरुमा सक्रिय समावेशिता एवं सहभागिता सुनिश्चित गरिनेछ ।
- हिंसा, आकस्मिक घटना र उद्धारका लागि आकस्मिक हेल्पलाईनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- सार्वजनिक स्थलहरुमा महिलाहरुका लागि छुट्टै शौचालयको व्यवस्थालाई अनिवार्य गरिनेछ ।
- **समता र न्यायमा आधारित गैंडाकोट** अभियानलाई आत्मसात गरिने छ ।
- संवेदनशिल समूहहरु जस्तैः महिला, अपांगता भएका व्यक्ति, विकलांग, अल्पसंख्यक माथि भइरहेको भेदभावको क्षेत्र र मात्राको पहिचान गरिनेछ । समान कामका लागि समान ज्यालाको व्यवस्था लागू गरिनेछ ।
- वैदेशिक रोजगारलाई सूचनामूलक, मर्यादित, सुरक्षित र उपलब्धिमुलक वनाउन वित्तिय साक्षरतालाई निरन्तरता दिने साथै वैदेशिक रोजगारका कारणले मानसिक स्वास्थ्यमा परेको असरलाई कम गराउन सेवालाई निरन्तरता दिईनेछ ।

(छ) स्वास्थ्य सम्वन्धि नीतिहरुः-

- निःशुल्क आधारभुत स्वास्थ्य सेवा सवै नागरिकको पहुचमा पुर्याईनेछ ।

- स्वास्थ्य चौकी र शहरी स्वास्थ्य केन्द्रहरुलाई स्रोत साधन सम्पन्न वनाउदै सेवा विस्तार गर्दे लगिनेछ ।
- वाल एवम् मातृ मृत्युदर घटाँउने, वालवालिका महिला एवम् जेष्ठ नागरिकको स्वास्थ्य प्रवर्द्धन गर्ने नीति लिईनेछ ।
- पूर्ण खोप कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा संञ्चालन गरिनेछ । आवश्यक अनुसार खोप केन्द्रको विस्तार गरिनेछ ।
- निजी स्वास्थ्य संस्थाहरुको प्रभावकारी अनुगमन र नियमन गरिनेछ । अवैध रुपमा संञ्चालित स्वास्थ्थय संस्था र क्लिनीकहरु वन्द गराईनेछ ।
- आम उपभोक्ताको हितलाई ध्यान दिदै खाद्य सुरक्षा र उपभोक्ता सचेतीकरण अभियान सञ्चालन गरिनेछ ।
- जेष्ठ नागरिकहरुको स्वास्थ्य परिक्षण शिविर र सहायता सामाग्री वितरण कार्यक्रमहरु सञ्चालन गरिनेछ ।
- पोषण शिक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रुपमा अगाडी वढाईनेछ ।
- सूर्तीजन्य, मदिराजन्य, लागू औषधीको प्रयोगलाई निरुत्साहीत गर्न स्थानीय संघ संस्था प्रहरी प्रशासनसँग समन्वय सहकार्य गरी कर्यक्रम अगाडी वढाईनेछ ।
- स्वास्थ्य शिक्षा कार्यक्रम विद्यालय र समुदायसँग सहकार्य गरी प्रभावकारी ढंगले कार्यान्वयन गर्दै लगिनेछ ।
- स्त्रीरोग, छालारोग, मधुमेह, रक्तचाप, अपांगता जस्ता समस्यावाट पिडीत व्यक्तिहरुको सुविधाका लागि घुम्ती स्वास्थ्य शिविर कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।